

KAKO ULAGATI U MREŽE BEZ UJEDNAČENIH CENA ELEKTRIČNE ENERGIJE U EU?

(STR. 1)

IZ SADRŽAJA:

- Japan napušta nuklearnu energiju? 2
- Brisel odobrio EDF-u novu nuklearku 3
- NE Belene dva puta skuplja od BEH-a 4
- E.ON profit na Gaspromovom diskontu.. 6
- Shell povlači sredstva iz EU banaka 6
- Smanjen izvoz Gasproma u Evropu 7
- Evropa nije tržište sa LNG 8
- Grčka na jesen prodaje gasne komp. 8
- CG u septembru tender za istraž. nafte .. 9

BERLIN: Zelena energija ne može nadomestiti nuklearke (str.4)

TEMA: EU – disparitetne cene blokiraju ulaganja u prenosne mreže

BRISEL - Ogromne razlike u veleprodajnim cenama električne energije i dalje karakterišu ovaj sektor širom Evropske unije, ilustrujući zagušenja u prenosnim mrežama. Disparitetne cene umanjuju ukupnu dobrobit kako za potrošače, tako i proizvođače, efektivno ograničavajući ponudu i tražnju i na taj način uspostavljanje prekograničnih kliring cena. Ovo dolazi do izražaja u momentu kada su EU zemlje obavezne da uvećaju udeo obnovljivih izvora energije u svojim proizvodnim miksevima, a samim tim i gradnju novih interkonektora. Podaci **Thomson Reutersa** pokazuju da je cena električne energije za isporuke dan unapred na početku avgusta išla od 40 evra za MWh u Austriji, do dva puta više u Italiji, sa Britanijom negde između ta dva ekstrema. Izuzetak od ovoga je tržište centralno-zapadne Evrope (CZE), na kome Nemačka, Francuska, Belgija i Holandija imaju integrisanije mreže i od 2010. automatizovan *market coupling* na aukcijama i berzama. Tzv. Paket energetske liberalizacije prenosnih zakonodavstava za gas i električnu energiju teži jedinstvenom elektroenergetskom tržištu negde oko 2014. godine, radi stvaranja prohodnije i efikasnije međunarodne prenosne mreže. Međutim, *market coupling* sam po sebi ne može stvoriti jedinstveno tržište, već samo povećava efikasnost korišćenja postojećih interkonekcija.

Market coupling je engleski izraz za spajanje trgovanja električnom energijom

EU doprinosi stvaranju jedinstvenog tržišta električne energije putem regulative, kreiranjem obavezujućih uniformnih pravila za prekogranična trgovanja. Tako će se Nordijski region (Norveška, Švedska, Danska i Finska) spojiti sa CZE i Britanijom do kraja ove godine, stvarajući zajedničko severno i zapadno evropsko tržište električne energije (SZE). Usledilo bi pripajanje južnih i istočnih evropskih regiona ovom čvorištu. Ali to iziskuje dodatne interkonekcije, što opet povlači određene rizike. Operateri ostvaruju zaradu od aukcija svojih prenosnih kapaciteta, što delom diriguje razlika u cenama između dveju zemalja. Kako nije jednostavno predvideti kretanje cena, to korisnici oklevaju sa dugoročnijim ponudama, što opet čini neizvesnim zaradu na interkonektoru. Usled toga su većinu evropskih interkonekcija gradili mrežni operateri koristeći jedan EU regulatorski pristup, koji im ograničava prihod, ali im omogućava da prebace manjak u prihodima na potrošače električne energije.

Treća opcija pojavila se pre par nedelja kada je privatna kompanije Element Power predložila direktnu prodaju Britaniji struje iz vetroparkova u centralnoj Irskoj preko dva velika podmorska kabla. Umesto aukcijske prodaje struje preko berze ugovor bi direktno bio sklapan sa operaterom tarifa zelene energije u Britaniji koji bi na taj način imao potpun uvid u prihode, uklanjajući značajan komercijalni rizik, ali i opciju gradnje OIE u Britaniji. London kasni u ispunjavanju obaveze da 15% energije do 2020. dobija iz obnovljivih izvora, ali EU pravila dozvoljavaju da zemlje ispune taj cilj uvozom „zelene“ energije od suseda. Predlog Element Povera otvara vrata toj mogućnosti.

POLITIKA, REGULATIVA, CENE

TOKIO - Japanski ministar za industriju Jukio Edano najavio je 6. avgusta da bi ta zemlja mogla do 2030. mogla prekinuti sa korišćenjem nuklearne energije, prenosi agencija **AFP**. Tokio je prošlog meseca usvojio zakon, kojim se elektroprivredna preduzeća obavezuju da koriste obnovljive izvore energije. Edanovi komentari su usledili nakon odluke vlade da izradi novu energetska strategiju, posle prošlogodišnje nuklearne katastrofe u Fukušimi, koja je dovela do prekida rada svih 50 nuklearnih reaktora u Japanu. Vlada je otada odobrila obnovu rada dva reaktora, zbog manjka električne energije, što je izazvalo velike antinuklearne proteste. Premijer Jošihiko Noda je obećao da će do kraja 2012. predstaviti novu energetska strategiju, koja će obuhvatati mogućnosti, od ukidanja nuklearne energije do 2030. godine, do pokrivanja trećine energetske potreba Japana nuklearnom energijom, kao što je to bio slučaj pre katastrofe.

TOKIO - Na video snimcima događanja unutar NE Fukušima u trenutnu eksplozije, obelodanjenim u ponedeljak, 6. avgusta, prikazan je šef nuklearke kako viče: "Imamo veliki

problem, veliki problem". Taj snimak je bio među 150 sati snimljenog materijala razgovora tokom prvih dana katastrofe. Među najdramatičnijim situacijama je i snimak zabeležen 14. marta 2011. kada je u zgradi gde je bio smešten reaktor broj tri, došlo do eksplozije zbog narasle količine vodonika. Na snimku se vidi šef postrojenja Masao Jošida kako uzbuđeno izveštava o eksploziji šefove TEPCA u direkciji u Tokiju. "Direkcijo, direkcijo! Imamo veliki problem, veliki problem. Reaktor broj tri, možda je u pitanju para, imali smo eksploziju! 11,01 sati", rekao je on slomljenim glasom. **BBC News**

BRISEL – Evropska komisija odobrila je 7. avgusta francuskom kolosu EDF gradnju nove, treće nuklearne elektrane na rtu Hinkley Point, u engleskoj oblasti Somerset, ocenjujući da taj projekat „ispunjava ciljeve ugovora Euratom (European Atomic Energy Community) i doprinosi razvoju skladnog nacionalnog energetskog miksa“. EDF za kasnije planira i četvrtu nuklearku na tom rtu, koje bi zajedno pokrivale oko 14% britanskih potreba za električnom energijom. *AFP*

MOSKVA – Ministarstvo energije Rusije traži ovlašćenja da kontroliše investicione programe privatnih proizvođača električne energije u toj zemlji, stoji u predlogu izmena zakona o energiji, javlja u 8. avgusta *Interfax*. Vlada nastoji da povрати kontrolu nad ovim ključnim energetskim sektorom, koju je izgubila posle deregulacije i parcijalne privatizacije elektroprivrede 2000-tih godina. Trenutno vlada kontroliše samo investicione programe proizvođača električne energije gde ima udeo od najmanje 50% plus jedna deonica. Otprilike trećina proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta u Rusiji je u rukama privatnih kompanija, gde dominiraju nemački E.ON i italijanski Enel.

SOFIJA - Kompletna energetika Bugarske vredi 12 milijardi leva, a prema konsultantima izgradnja nuklearne centrale Belene će koštati preko 20 milijardi leva, dva puta više od aktiva

kojima raspolaže Bugarski energetski holding (BEH), izjavio je za Bugarsku nacionalnu televiziju (BNT) bugarski ministar za ekonomiju i energetiku Deljan Dobrev. Izjave ministra se razlikuju od zvanično objavljene cene nuklearke od 6,3 milijardi evra. "Za nuklearku Belene treba da budu poznate činjenice i građani koji će glasati za ili protiv, treba da to znaju. Prema konsultantima, Belene košta preko 20 milijardi leva (10,35 milijardi evra), izjavio je Dobrev. Problem je u tome što mi ne možemo da sebi dozvolimo jedan takav projekat jer sve aktive BEH-a i cela energetika države vrede 12 milijardi leva, tvrdi ministar ekonomije.

VAŠINGTON - Sjedinjene američke države i još 15 zemalja potvrdile su u Vašingtonu da su protiv evropskog poreza na CO₂ koji ispuštaju aviokompanije, plašeci se da taj novac neće ići u fond za zaštitu okoline već će se trošiti za rešavanje evropske dužničke krize, prenosi **AFP**. Na susretu koji je počeo u utorak priključilo se i američko ministarstvo finansija, a učestvovali su predstavnici Australije, Čilea, Brazila, Kolumbije, Kanade, Kine, Indije, Japana, Norveške, Rusije, Saudijske Arabije, Singapur, Južna Koreja i Ujedinjeni arapski emirati. Porez na CO₂ uveden je u EU i stupio je na snagu 1. januara, ali aviokompanije će početi da primaju račune za njega tokom 2013. godine pošto izračunaju svoje emisije u 2012. godini.

UGOVARANJA, INVESTICIJE, INOVACIJE

BERLIN – Ministar ekologije Nemačke Peter Altmaier izazvao je novi talas protesta zaštitnika prirode u toj zemlji izjavom da je do 2020. neophodno zameniti stare termoelektrane na uglj i gas novim, jer će tada svega 35% električne energije u toj najvećoj evropskoj ekonomskoj sili dolaziti iz obnovljivih izvora. Altmaier je rekao za nemački časopis **Die Zeit** da ne vidi drugi način za pokrivanje manjka energije nastalog odlukom vlade da postepeno zatvori sve nuklearke u Nemačkoj. U Nemačkoj su sagrađene 23 nove TE na uglj, kapaciteta 24.000 MW.

Ekolozi kažu da one emituju 150 miliona tona CO₂ svage godine, pa nema nikakvog opravdanja za planiranu gradnju novih elektrana na uglj i gas, tim pre što bi njihov vek bio oko 40 godina. Altmaier odgovara da je dodatni element u prilog novih TE cena proizvedene električne energije, znatno niža od one iz obnovljivih, mahom vetro i solarnih kapaciteta. Međutim, potrebno je pažljivo odvagati i

troškove elektrana na gas, odnosno uglj. Prema jednoj studiji Instituta za energetsku ekonomiku Univerziteta u Štutgartu, tekući troškovi rada TE na uglj su 25 do 50 odsto viši od onih na prirodni gas. Međutim, ako se posmatra cena sirovine, gas bi mogao biti i osam puta skuplji od uglja. Ipak, u pogledu emisija CO₂, gas ispušta trećinu štetnih gasova koje emtaju u vazduh TE na uglj. **Deutsche Welle**

PEKING - Deset najvećih proizvođača solarne energije u Kini nakupilo je dugove od 111 milijardi juana (17,4 milijardi dolara), što celu industriju dovodi na ivicu bankrota. Najveći svetski proizvođač solarne energije, kineski Suntech, kao i LDK Solar najizgledniji su kandidati za stečaj. Kinesko udruženje solarnih proizvođača (CPIA) poručuje da dok je profitna marža u industriji za 2010. iznosila otprilike 30%, u 2011. nije dostigla ni 10% dok je perspektiva za 2012. još slabija. **Sinhua**

MOSKVA - Rusija planira da do 2030. poveća proizvodnju uglja na 430 miliona tona godišnje, izjavio je ministar energetike Aleksander Novak. On je na sastanku o razvoju industrije uglja takođe istakao da raste izvoz uglja. Rusija je 2011. izvezla 79 miliona tona uglja na Atlantsko tržište i 32 miliona tona na Azijsko-pacifičko tržište, preneo je **Itar-Tass**.

BRISEL – Evropska komisija je u ponedeljak odobrila grupi Gunvor, ruskog milijardera Genadija Timčenka, kupovinu rafinerije nafte u nemačkog bavarskom gradu Ingolštad i njene vezane marketinške poslove od bankrotirane kompanije Petroplus, saopšteno je iz „vlade“ Evropske unije. Jedan od najvećih trgovaca naftom u svetu, Gunvor je prokomentarisao odluku EK kao

Timčenko (59), rodnom iz Jermenije, sa državljanstvom Finske, je 99. na Forbesovoj listi milijardera sa imovinom od 9,1 milijardu dolara

ključnu za njegovu dugoročnu strategiju diverzifikacije poslova. Petroplusov Ingolštad je među najboljim evropskim rafinerijama, kapaciteta oko 100.000 barela na dan. Očekuje se da se transakcija obavi u 3. kvartalu ove godine. Detalji posla nisu saopšteni. Rafinerija je zatvorena u februaru ove godine, pošto je švajcarska firma Petroplus proglasila bankrot. Preko Gunvora, registrovanog na Kipru, ide oko 30 odsto izvoza ruske nafte.

MINHEN - E.ON, najveći nemački snabdevač električnom energijom, saopštio je 7. avgusta veliki skok neto profita u prvoj polovini ove godine, kao posledica postizanja bolje cenovne formule za uvozni gas sa ruskim Gazpromom. U saopštenju se navodi da se za period januar-juni ove godine očekuje neto dobit od 3,3 milijarde evra, u poređenju sa 900 miliona evra zarađenih u istom periodu 2011. „Izvanredan rast profita posledica je pozitivnih efekata ... mahom od dogovora sa Gazpromom i diskontovanih negativnih posledica faznog gašenja nuklearnih elektrana u Nemačkoj“, navodi se u saopštenju koje prenosi **AFP**. Nemački energetski kolos će zvanične podatke o poslovanju u prvoj polovini 2012. objaviti iduće nedelje.

NAFTA

LONDON – Vodeća evropska naftna kompanija, Royal Dutch Shell povlači sredstva iz evropskih banaka, jer ne želi da deli rizike finansijske krize u evro-zoni, prenosi (6. avgusta) londonski **The Times** izjavu finansijskog direktora anglo-holandskog kolosa, Simona Henry-a. On je rekao da

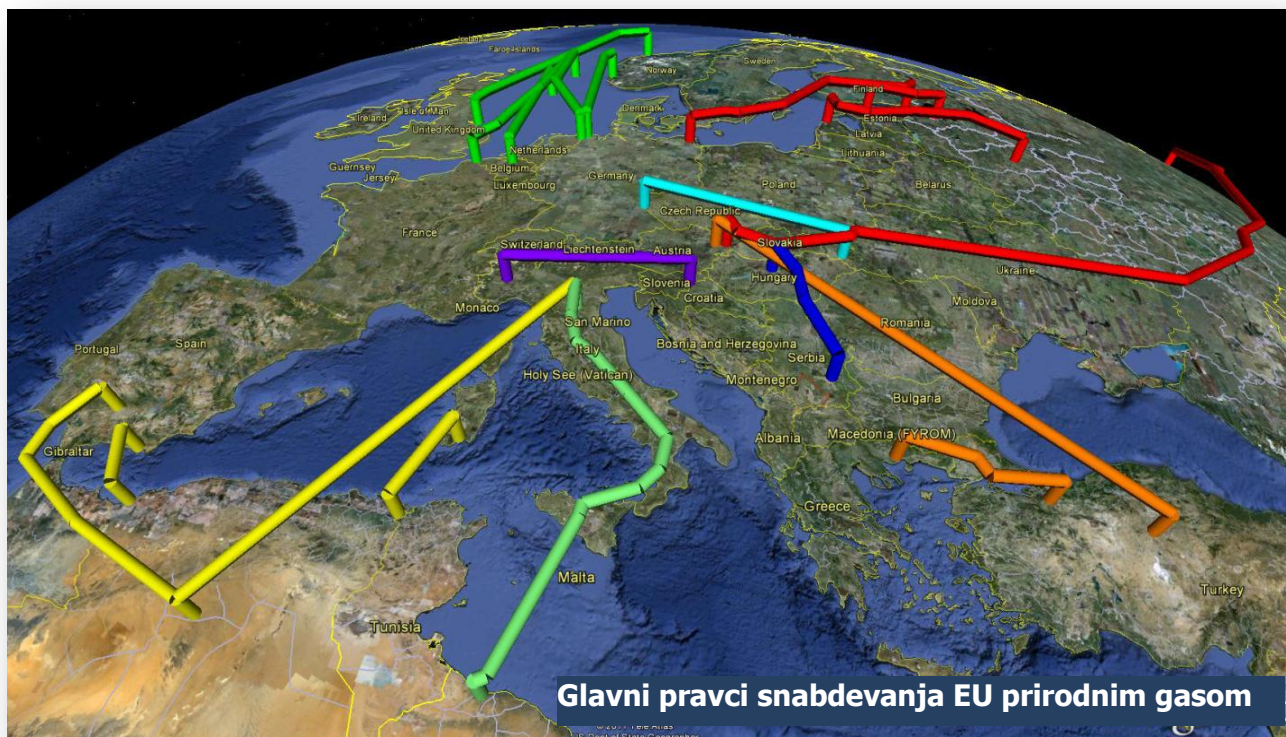
će Shell radije deponovati svojih 15 milijardi dolara gotovinskih sredstava u ne-evropska sredstva, poput američkih državnih obveznica ili na račune američkih banaka. Firma će zadržati u Evropi nešto sredstava za finansiranje poslova na tom području, ali će gro likvidne rezerve držati van evrozone da izbegne makroekonomske rizike, prenose novine. Energetski kolos takođe preispituje kreditne odnose na svojoj evropskoj distributivnoj mreži. „Mogu li banke koje finansiraju naše snabdevače da nastave da ih finansiraju?“, upitao je Henry.

MOSKVA - Damask je postigao dogovor da sirovu naftu šalje u Rusiju, u zamenu za prerađene benzin i pogonska goriva, rekao je zamenik sirijskog premijera Kadri Džamil, dodajući da su proizvodni kapaciteti te zemlje oko 200.000 barela naftne dnevno, ali se trenutno vadi svega oko 140.000 bd. On je posle razgovora u Moskvi, 3.avgusta. takođe rekao da je Sirija od Rusije zatražila kredit čiji će obim i uslovi biti odlučeni u narednih nekoliko sedmica. **Interfax**

MOSKVA – Ruski izvoz nafte na tržište van Zajednice nezavisnih država (ZND) pao je 2,8%, na 104,2 miliona tona u prvoj polovini 2012.godine u poređenju sa istim periodom 2011, objavila je u četvrtak Federalna carinska uprava Rusije. Izvoz sirove nafte u zemlje ZND porastao je u proji polovini godine 9,3%, na 14,4 mt. **Dow Jones**

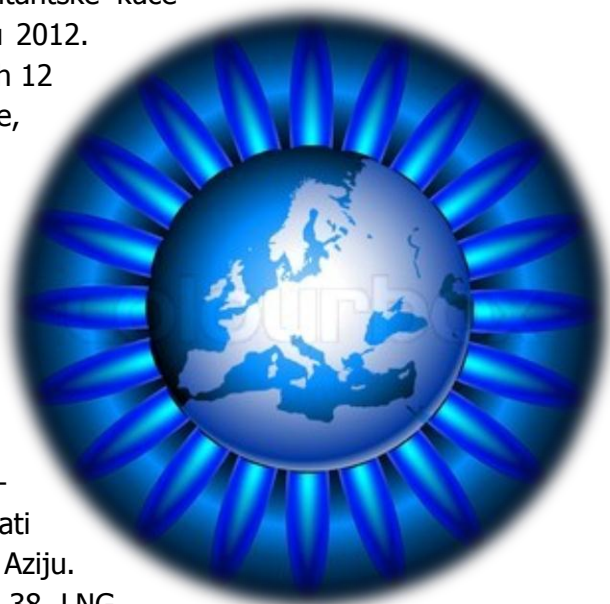
PRIRODNI GAS

MOSKVA – Gaspromov izvoz prirodnog gasa u Evropu smanjen je gotovo 12% u prvoj polovini ove godine, na 82,2 milijarde m³, u odnosu na prvih šest meseci 2011, saznaje (8.avgusta) **Reuters** iz jednog industrijskog izvora. Isti izvor je takođe naveo da je prosečna cena ruskog gasa za Evropu ostala u junu i julu ove godine na 400 dolara za 1.000 m³. Gasprom projektuje za ovu godinu nepromenjen izvoz gasa u Evropu od 150 mlrd.m³, uz prosečnu cenu između 405 i 415 dolara za 1.000m³. Prosečna cena u 2011. iznosila je 390\$/1.000m³.

MOSKVA - Rosnjeft je uvećao udeo u nezavisnom ruskom proizvođaču prirodnog gasa, holdingu Itera, sa šest, na 51 odsto, saopšteno je 6. avgusta iz tog državnog naftnog kolosa. Rosnjeft je dobio taj udeo u zamenu za 100 odsto udela u firmi Kinsko-Časelskoje Neftegas, koja poseduje licencu za sekciju naftnih polja Kinsko-Časleski i za još 173,4 miliona dolara kompenzacija. Rezerve polja Kinsko-Časleski iznose preko 40 miliona tona nafte i 284 milijarde m³ prirodnog gasa, od kojih su samo 61 mlrd. i proverene. Itera je privatna ruska kompanija sa godišnjom proizvodnjom od iznad 20 mlrd. m³ gasa. *The Moscow Times*

LONDON - Kako pokazuju najnovije projekcije konsultantske kuće Sanford C. Bernstein & Co, evropska potrošnja LNG-a u 2012. trebalo bi da padne za 20%, što je najveći pad u proteklih 12 godina, otkad se vodi evidencija. Pod uticajem recesije, potrošnja gasa u Evropi generalno je smanjena, a kako je u međuvremenu pala i cena ruskog gasa, to se sve odrazilo i na konkurentnost LNG-a. Nasuprot tome, strane cene prirodnog gasa u Aziji rastu, zbog veće potražnje prvenstveno u Japanu. Prema analitičarima firme World Gas Intelligence one su prosečno ove godine bile za 4,3 dolara više nego u Evropi. S druge strane, transport iste jedinice gasa iz Evrope u Aziju košta oko 3,9 dolara. Pojednostavljeno rečeno, cena LNG-a u Evropi trenutno je toliko niska da se uvoznici isplati brodove namenjene ovdašnjem tržištu preusmeravati u Aziju. Prema *Reutersu*, ove godine to se dogodilo sa čak 38 LNG tankera u prvom polovini godine, dok ih je u celoj 2011. godini bilo samo 11.

ATINA – Grčka želi da do kraja septembra prikupi ponude, a do kraja jeseni proda svoju državnu gasnu (DEPA) i gasnu distributivnu (DESFA) kompaniju, rekao je (6. avgusta) agenciji *Reuters* jedan vladin zvaničnik. Zahtevajući da ne bude imenovan, taj funkcioner je naveo da su ruske, italijanske, američke i francuske kompanije izrazile interesovanje za kupovinu kompanija DEPA i DESFA. Prodaje se 100 odsto akcija kompanije DEPA koje su sada 65 odsto u vlasništvu države Grčke i 35 odsto u vlasništvu grčke naftne kompanije ELPE. Njen distributivni ogranak DESFA je 100% u državnom vlasništvu.

OSLO – Norveški naftaš Statoil saopštio je 7. avgusta da je otpisao svoj 24-procentni udeo (oko 2 milijarde kruna, ili 336 mil. \$) u konzorcijumu koji razvija projekat ruskog arktičkog gasnog polja Štokman, jer njegovi partneri nisu do predviđenog roka, 30. juna uspeali da postignu dogovor o finansijskom i tehničkom planu ove investicije, procenjene na 15 milijardi dolara, samo u inicijalnoj fazi. Statoil međutim dodaje da i dalje ostaje zainteresovan za taj projekat, dok analitičari tumače potez kompanije i najavom njenog definitivnog povlačenja. Ruski mediji prognoziraju da bi Royal Dutch Shell mogao uskočiti kao treći partner. U projektu Gasprom kontroliše udeo od 51%, a francuski Total 25%. Rezerve polja Štokman, u podmorju Barenca, procenjuju se na četiri biliona kubnih metara prirodnog gasa. *AFP, Reuters*

REGION

PODGORICA - Prvi tender za istraživanje nafte i gasa u Crnoj Gori koji će se raspisati u septembru biće otvoren devet meseci, a u ponudi za istraživanje naći će se površina od 3.100 km², podeljena u 13 blokova. kazao je za *Vijesti* od 6.avgusta pomoćnik ministra ekonomije Vladan Dubljević ne želeći da precizira uslove tendera. Za sada imamo interesovanje oko 20

kompanija iz Amerike, Velike Britanije, Rusije, Italije, Francuske, Grčke, Norveške, rekao je on i dodao da u fazi istraživanja država neće imati nikavih troškova već će celokupan rizik biti, kao je objasnio Dubljević, na kompaniji koja dobije taj posao. Ozbiljniji prihod od nafte i gasa očekuje se 2017. godine. Tenderska procedura će trajati devet meseci. Država će, kako je planirano, od naftnih kompanija ubirati 70 odsto njihovog profita na godišnjem nivou kroz unapred definisane naknade i poreze. Jedan od prihoda je naknada za proizvedenu naftu i gas koja će se kretati u rasponu od pet do 12 odsto što će zavisiti od dnevne proizvodnje", kazao je Dubljević.

SARAJEVO - BH-Gas je uputio (8.avgusta) zahtev Vladi Federacije BiH za povećanje cene prirodnog gasa prema distributivnim

preduzećima od 20,12 posto. Poslednja korekcija cene gasa od 13,9% odobrena je od 1. novembra 2011. godine. Od tada do danas evidentiran je znatan rast kursa USD (sa 1,43 koliko je iznosio 30. septembra 2011. na 1,59 od 31.jula ove godine), kao i ruske prodajne cene gasa koja je povećana u tri navrata, dok su cene prema distribuciji ostale nepromenjene, navodi BH-Gas. Trenutna prodajna cena za distributivna preduzeća od 820,00 KM/1000 Sm³ je znatno niža od nabavne cene, usljed čega BH-Gas direktno ostvaruje gubitak, navodi se u saopštenju za javnost. *Vijesti.ba*

ZAGREB – Hrvatska Vlada ne bi trebalo da proda MOL-u nijednu deonicu Ine – rekao je 6.avgusta u intervjuu za međunarodni poslovni portal *Bloomberg* hrvatski ministar finansija Slavko Linić. "Inom, nažalost, upravlja MOL, koga smatram neodgovornim partnerom. Obustavio je ulaganja u naftna i gasna polja i zaustavio investicije u maloprodajnu mrežu i rafinerije" – rekao je Linić.

BUDIMPEŠTA - Mađarska kompanija Mol započinje reorganizaciju velikih razmera, najavio je 5.avgusta u mađarskom listu *Figyelo* predsednik Uprave Mola Zsolt Hernádi. Mol već danas posluje pretežito izvan Mađarske pa će u skladu sa tim od oktobra u Budimpešti uspostaviti upravljačko sedište s velikim brojem međunarodnih saradnika.Za potrebe reorganizacije kompanija je započela najveći međunarodni program zapošljavanja u svojoj dvadesetogodišnjoj istoriji. U prvom krugu traži se čak 80 menadžera, najavio je Hernádi, naglašavajući da je reč o međunarodnim konkursima.

ZAGREB - Prema podacima Hrvatske elektroprivrede (HEP), u ponedjeljak i utorak (6.-7. avgust) ukupno je u Hrvatskoj potrošeno 106.397 megavatsati (MWh) električne energije. Kako je otprilike 65% potrošene energije proizvedeno u domaćim elektranama, ostatak se morao namiriti iz uvoza sa spot tržišta. Uz pretpostavku da je HEP svaki uvezeni MWh u proseku koštao oko 35 evra, ispada da je na uvoz struje samo u ova dva dana potrošeno oko 10 miliona kuna (1,33 mil.evra), piše *Večernji list*. Poslednjih dana cena MWh na nemačkom spot tržištu berze EEX premašila je 50 evra, dok u dugoročnim ugovorima HEP, prema neslužbenim informacijama, obično istu količinu plaća između 25 i 30 eura.

